

derrida

gerçeklik, yanılısama
olduğu unutulana
yanılısamadır

Metafiziğin yel değirmenleriyle savaşan şövalye

DESTEK YAYINLARI: 1818

FELSEFE: 87

**DERRIDA / GERÇEKLİK, YANILSAMA OLDUĞU UNUTULAN
YANILSAMADIR**

Yayına Hazırlayan: Kaan Demirdöven

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü

Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır

Son Okuma: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: İlkur Muştu

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Sosyal Medya-Grafik: Mesud Topal-Nursefa Üzüm Kalender

Reklam ve Tanıtım: Selen Çavuşoğlu-Işıl Ilgıt Şimşek

Destek Yayınları: Ekim 2023

Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-441-984-3

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Tel. (0) 212 613 30 06

Destek Dukkan

derrida

gerçeklik, yanılısama
olduğu unutulana
yanılısamadır

Metafiziğin yel değirmenleriyle savaşan şövalye

Yayıma Hazırlayan: Kaan Demirdöven

*Annem Neri'ye ve Gamze'ye,
felsefe hocam Metin Bobarođlu'na
bu çalışma sırasında bana verdikleri
desteklerinden ötürü teřekkür ederim.*

Önsöz

Bugüne dek Derrida ile ilgili, yapışökümle ilgili pek çok şey yazıldı çizildi. Bu çalışmada Derrida'nın hayatına monografik bir bakış açısıyla, merkeze yapışökümü ve onun örneklerini almaya çalıştım. Bunu yaparken kendi kültür tinimizle de bağlar kurmaya özen gösterdim. Özellikle tasavvufun felsefi yönüyle modern ve çağdaş felsefenin örtüştüğü yerleri siz okurların değerlendirmesine bırakmak adına minik bağlar, köprüler kurdum. Şimdiden iyi yapışökümler...

Kaan Demirdöven

*“Kiři çoęu zaman
ne olduğunu
anlamadan,
görmeden,
bilmeden
konuřur.”*

Giriş

Etimolojiyi ilk kullanan Platon'dur. Kelimenin kökenlerine gider ve karşısındakinin sanısını tersyüz eder. Bize kuşaklar boyu başvuracağımız etimolojik bir sözlük bırakır. Platon'un bu sözlüğü alfabetik değildir. Aristoteles de benzer bir yolla *Metafizik*'ini kaleme alır, aslında o kitap da bir sözlüktür. Alfabetik değildir. Hegel, mantık bilimden din bilime tüm çalışmalarının alfabetik olmayan bir ansiklopedi olduğunu söyler. Heidegger etimolojiye farklı bir boyut katar, varlıkbilimsel boyutta ele alır sözcüklerin kökenini. Wittgenstein, dili genel olarak algının özerkine yerleştirir, Viyana çevresi buna odaklanır, ardından Lacan ile dilin bilinçaltı, bilinç ve ruhbilimsel görüngüleri irdelenir ve nihayet postmodern dönem başlar. Ve dil zamanla, yapısökümün kendisi olur. Kır saçlı bir şövalye metafiziğin bu yeldeğirmenlerine karşı bilenir ve hücum eder. Bu modern şövalye Derridadır.

Onu Anadolu'nun sufilerine, dervişlerine hatta eşeğine ters binen bilge Nasreddin'e benzetiyorum.

Unutulmuş Hikmet'in peşinde...

Ne umduğunu bilmeden, ne bileceğini ummadan...

Sağın bir şekilde söyleyecek olursak, bildiğimiz bir şey var, o da hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı...

Bu yüzden Davud El Kayseri'nin de dediği gibi, karanlıkta yürümeyi bilmeli insan...

*“Ve felsefe
herhalde, deliliğe
en yakın noktada,
delirme kaygısı
için bir tesellidir.”*

Derrida'nın hayatı

Jacques Derrida, 15 Temmuz 1930'da Cezayir'de dünyaya geldi.

Cezayir, 1960'lara kadar düşünce tarihinin önemli merkezlerinden biriydi. Antikçağdan beri felsefi düşüncenin etkisinde kalmıştı. Özellikle Kartaca dönemi, Cezayir'in felsefi düşüncenin ve bilimin merkezi olarak önem kazandığı bir dönemdir.

Cezayir, İslam düşüncesinin gelişiminde de önemli bir rol oynamıştır. İslam felsefesi ve ilmi alanlarda birçok önemli düşünür ve bilgin Cezayir'de yetişmiş, Cezayir'in yarattığı kültürel atmosferden beslenmiştir.

Derrida'nın etkilendiği isimlerden biri olan Emir Abdülkâdir (1806-1883) Cezayirli bir düşünür ve devlet adamıdır. Kendisi *el-Mevâkıf* adlı eserinde çeşitli vesilelerle Davud el-Kayseri'ye atıflarda bulunmuş ve fikirlerinden yararlanmıştı.

İbni Arabî'nin özgün ve derin düşünce sistemini felsefileştiren, İslam düşünce tarihinin önemli isimlerinden biri sayılan Anadolu'lu Davud el-Kayseri, tasavvuf disiplinine kattığı yeni kavramlar ve eski kavramları yeniden tanımlama girişimiyle kendisinden sonra gelen pek çok düşünürü etkilemeyi başarmıştır.

Modern dönemde Cezayir, Fransız sömürge dönemi ve bağımsızlık mücadelesi ile ön plana çıkmıştır. Fransız sömürgeciliği ve bağımsızlık hareketi, Cezayirli düşünürlerin ve aydınların felsefi ve siyasi düşüncelerini belirlemiştir.

Cezayir bağımsızlık sonrası, kendi kimliğini ve kültürel mirasını güçlendirmeye yönelik çabalar içine girmiştir. Bu süreçte Cezayirli düşünürler, ülkelerinin sosyal, politik ve kültürel yapısını şekillendiren önemli figürler olmuştur.

Cezayir, Arap dünyasının felsefe ve düşünce hayatında da önemli bir rol oynamıştır. Birçok Cezayirli düşünür, Arap dünyasında etkili düşünce akımlarının oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Sonuç olarak, Cezayir, felsefe tarihi ve düşünce tarihi açısından zengin bir geçmişe sahip önemli bir ülkedir. Antikçağdan günümüze kadar çeşitli dönemlerde felsefi düşüncenin ve bilimin merkezi olmuş, İslam düşüncesinin ve Arap dünyasının gelişimine katkı sağlamış ve bağımsızlık mücadelesiyle de kendi kimliğini şekillendirmiştir. Cezayirli düşünürlerin ve aydınların

felsefi katkıları, ülkenin tarihinde önemli bir parça olarak yer alır.

Cezayir doğumlu Derrida'nın, içinde çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği bu önemli kültür mirasından etkilenmemiş olması düşünülemez.

Derrida, daha sonrasında okumak ve akademik kariyer yapmak için Fransa'ya geçti. Paris'te Ecole Normale Supérieure'de ve Sorbonne Üniversitesi'nde okudu. 1970'lerden itibaren Paris ve ABD'deki Johns Hopkins, Yale, Harvard, Kaliforniya üniversitelerinde akademik kariyerini sürdürdü. Geliştirdiği yöntem ve kavramlar edebiyat eleştirisinden sosyolojiye, kimlik sorunundan felsefeye bütün düşünsel alanlarda etkisini gösterdi ve sarsıcı sonuçlara yol açtı.

Hegel, Marx, Saussure, Lévi-Strauss, Bergson, Sartre, Friedrich Nietzsche, Rousseau, Husserl, Heidegger ve Wittgenstein'dan etkilendi.

Erken yaşlarda Rousseau, Nietzsche, Camus gibi yazarları okuyan Derrida, Bergson ve Sartre etkisiyle felsefe çalışmalarına yöneldi.

Dil, us, metafizik ve edebiyatla ilgilendi. Yapısöküm, metinsellik, mevcudiyet metafiziği ve karar verilemezlik gibi kavramları felsefe tarihine hediye etti. Yapısökümcülük olarak bilinen eleştirel düşünce yönteminin kurucusu olarak tarihe geçti.

Michel Foucault, Gilles Deleuze ve Félix Guattari gibi ünlü post-yapısalcı felsefenin ya da başka bir deyişle

yapısalcılık-sonrası-teorinin kurucu öncülerinden biri oldu.

8 Ekim 2004'te Paris'te öldü ve geriye modern düşünme biçimini hallaç pamuğuna çevirecek bir içerik ve yöntemsel arayış metodu bıraktı.

*“Hakikate
susamışlık,
insanlığın
en soylu
tutkusudur.”*

Yaşamı ve Düşünceleri

Derrida, düşünme sistematüğinde kendisini sadece felsefe ve teori ile sınırlamadı, daima siyasal bir tarafı da oldu. Özellikle, 1960'larda ırkçılık karşıtı hareketlerde yer aldı. Fransa'daki Cezayirli mültecilerin haklarını ve ayrıca Soğuk Savaş dönemi Çekoslovakya'sının muhalif hareketlerini destekledi. 1982 yılında bu nedenlerden ötürü tutuklandı.

1960'lı yıllardan itibaren geniş bir entelektüel kesimin dikkatini çekmeye başladı, özellikle düşünce tarihine yönelttiği köktenci eleştiriler ve yazma ediminin ("yazı"nın) doğasıyla ilgili sıra dışı teorik önermeleri dikkat çekti.

Körfez Savaşı sırasında Alman filozof Jürgen Habermas'la birlikte *Frankfurter Allgemeine*'de kaleme aldıkları bir yazıda, dünya entelektüellerini ABD'nin Irak'a karşı giriştiği saldırıya tavır almaya ve Avrupa'nın dünyadaki yerini yeniden tanımlamaya girişti.

Yapısökümcülük* adını verdiği bir metnin yüzeysel okumalarla anlaşılmayan derin yapılarını ayrıştırmayı hedefleyen yöntemsel yaklaşım ile edebiyat kuramı, dil-bilim, felsefe, hukuk, sosyoloji, politika, kültür kuramı, mimarlık gibi disiplinler başta olmak üzere birçok alanda yeni açılımlara neden oldu.

Onun çalışmaları Platon'dan günümüze çeşitli ve karşıt eğilimlerle ulaşmış olan metafizik felsefenin sorgulanması ve böyle bir sorgulama ışığında örneğin Marx, Freud ya da Nietzsche gibi düşünürlerin yeniden değerlendirilmesi olanağını sağladı.

* Yapısöküm, Derrida'nın Deconstruction teriminin Türkçe karşılığı olarak kullanılmaktadır. Başka yerlerde bunun yapıbozum ya da yapıçözüm olarak karşılandığı da görülür.